

ПРИНЦИПОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

© 2014 ВОЛОЩУК Л. О.

УДК 658.589

Волощук Л. О. Принципові засади формування системи індикаторів інноваційного розвитку промислового підприємства

Метою статті є обґрунтування методичних підходів і практичних рекомендацій з формування системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком промислових підприємств. Запропоновано принципову схему побудови системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком підприємства. Обґрунтовано доцільність аналізу та оцінювання інноваційного розвитку промислового підприємства з двох позицій: 1) власне розвитку та 2) ознак його інноваційності, серед яких основними є інноваційна діяльність та інноваційний потенціал. На цих засадах запропоновано модель ієрархії системи показників аналізу інноваційного розвитку підприємства за напрямками та рівнями деталізації. Визначено структурні елементи системи індикаторів і показників аналізу розвитку підприємства, інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу, що слугуватимуть основою подальшого розроблення інструментарію індикативного управління інноваційним розвитком підприємств на засадах більш детальної декомпозиції його складових.

Ключові слова: інноваційний розвиток, промислове підприємство, аналіз, аналітичні інструменти управління, індикатори розвитку, показники розвитку.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Волощук Лідія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту, Одеський національний політехнічний університет (пр. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: l.a.voloshchuk@gmail.com

УДК 658.589

Волощук Л. А. Принципиальные основы формирования системы индикаторов инновационного развития промышленного предприятия

Целью статьи является обоснование методических подходов и практических рекомендаций по формированию системы аналитических инструментов управления инновационным развитием промышленных предприятий. Предложена принципиальная схема построения системы аналитических инструментов управления инновационным развитием предприятия. Обоснована целесообразность анализа и оценки инновационного развития промышленного предприятия с двух позиций: 1) собственно развития и 2) признаков его инновационности, основными из которых являются инновационная деятельность и инновационный потенциал. Предложена модель иерархии показателей анализа инновационного развития предприятия по направлениям и уровням детализации. Определены структурные элементы системы индикаторов и показателей анализа развития предприятия, инновационной деятельности и инновационного потенциала, к которым отнесены: базовые показатели, индикаторы развития, показатели развития. Приведены принципиальные рекомендации по формированию систем индикаторов и показателей анализа развития предприятия, его инновационной деятельности и инновационного потенциала, которые могут стать базой дальнейшей разработки инструментария индикативного управления инновационным развитием предприятий на основе более детальной декомпозиции его составляющих.

Ключевые слова: инновационное развитие, промышленное предприятие, анализ, аналитические инструменты управления, индикаторы развития, показатели развития.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Волощук Лидия Александровна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета, анализа и аудита, Одесский национальный политехнический университет (пр. Шевченко, 1, Одесса, 65044, Украина)

E-mail: l.a.voloshchuk@gmail.com

UDC 658.589

Voloshchuk L. O. Basic Framework for Building a System of Indicators of Innovation Development of Industrial Enterprise

The article is aimed at substantiation of the methodological approaches and practical recommendations on building a system of analytical tools for management of innovative development of industrial enterprises. A schematic diagram of building the system of analytical tools for management of innovative development of enterprise is proposed. Expedience of the analysis and evaluation of innovation development of industrial enterprise has been substantiated from two perspectives: 1) the development itself, and 2) characteristics of its innovativeness, the main of which are innovation activity and innovative potential. The model of hierarchy of indicators of analysis of the innovation development of enterprise by directions and by levels of detailization has been proposed. The structural elements of the system of indicators and showings of analysis of development of enterprise, innovation activity and innovation capacity have been allocated, including: basic development indicators, development indicators, development showings. Basic recommendations on building systems of indicators and showings for analysis of the development of enterprise, its innovation and innovative potential, which could become the basis for further development of tools for indicative management of innovative development of enterprises on the basis of a more detailed decomposition of its components, have been introduced.

Key words: innovation development, industrial enterprise, analysis, analytical tools of management, development indicators, development showings.

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Voloshchuk Lidiia O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Audit, Odessa National Polytechnic University (pr. Shevchenko, 1, Odessa, 65044, Ukraine)

E-mail: l.a.voloshchuk@gmail.com

Дослідження сутності, чинників і складових інноваційного розвитку підприємства свідчать, що як об'єкт управління він є багатовимірною та складною категорією [1]. Це обумовлює труднощі формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління процесами інноваційного розвитку на вітчизняних підприємствах. Незважаючи на те, що основні елементи інформаційно-аналітичного та обліково-

аналітичного забезпечення системи управління підприємством уже були визначені науковцями [2, 3, 4, 5], досі не існує ані системи обліково-аналітичних інструментів, що акцентує увагу саме на процесах інноваційного розвитку підприємства, ані рекомендацій з її формування.

Численні окремі нароби зосереджують увагу на окремих елементах інноваційного розвитку – інноваційній активності, інноваціях, інноваційному потенціалі.

При тому пропоновані аналітичні інструменти (напрямы аналізу, окремі показники, тощо) часто розглядаються без урахування їх облікового забезпечення. Навпаки, існуючі інструменти статистичного обліку (закладені у формах статистичної звітності підприємств) застосовуються переважно для макроекономічного аналізу інноваційної діяльності підприємств та є недостатніми для оцінки інноваційного розвитку, оскільки віддзеркалюють лише одну з його складових.

Отже, методичне та інформаційно-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства в частині його оцінювання, діагностики та моніторингу потребує розробки практичних рекомендацій з формування системи відповідних аналітичних інструментів.

Метою статті є обґрунтування методичних підходів і практичних рекомендацій з формування системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком промислових підприємств.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства являє собою єдність систем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих і поєднаних через інформаційні потоки в процесі формування та передачі оперативної якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління інноваційним розвитком [1].

Отже, система аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком має містити дві складові:

- 1) аналітичну – систему індикаторів інноваційного розвитку підприємства;
- 2) облікову – систему інструментів обліку інноваційного розвитку, яка має забезпечити аналітичну систему необхідним обліковими даними.

До основних аналітичних інструментів в управлінні інноваційним розвитком підприємства слід віднести власне систему індикаторів і показників аналізу інноваційного розвитку підприємства та методичні рекомендації щодо її застосування.

До основних облікових інструментів в управлінні підприємством і процесами його розвитку можна віднести: 1) реєстри обліку; 2) план рахунків синтетичного та аналітичного обліку, зокрема управлінського; 3) облікову політику; 4) фінансову, статистичну та управлінську звітність.

Слід відзначити, що визначальними є саме аналітичні інструменти та індикатори розвитку, а облікові грають обслуговуючу роль – як джерела облікових даних, а не навпаки, як часто розглядається в працях фахівців з проблематики обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами.

Відповідно, процес формування системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком здійснюється послідовно у двох напрямках:

- 1) обґрунтування індикаторів інноваційного розвитку, необхідних системі управління для його діагностики та моніторингу, зміст яких обумовлює вимоги до системи облікових інструментів;

- 2) визначення необхідних облікових даних і формування (удосконалення) відповідних облікових інструментів у системі обліку підприємства.

Загальна принципова схема побудови системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком підприємства наведена на *рис. 1*.

Складність та комплексність самого поняття «інноваційний розвиток» і багатомірність чинників впливу на процеси інноваційного розвитку підприємства обумовлює доцільність його аналізу та оцінювання з двох позицій: 1) власне, розвитку – як зміни якісного стану підприємства та 2) ознак його інноваційності, серед яких основними є інноваційна діяльність та інноваційний потенціал підприємства [6].

Отже, формування системи індикаторів інноваційного розвитку, необхідних для його оцінки, діагностики та моніторингу, необхідно здійснювати в розрізі як найменш таких його ключових складових, які виступають окремими об'єктами управління та аналізу: 1) стан підприємства та його якісні зміни (що віддзеркалює результати розвитку підприємства); 2) інноваційна діяльність та інноваційний потенціал підприємства (що віддзеркалюють ознаки інноваційності розвитку).

Відповідно, аналіз інноваційного розвитку має містити такі основні напрями та етапи: 1) аналіз стану підприємства та його якісних змін; 2) аналіз інноваційної активності та інноваційної діяльності підприємства; 3) аналіз інноваційного потенціалу підприємства.

На першому етапі аналізу має здійснюватися ідентифікація фактів розвитку підприємства, які можуть проявлятися в зростанні фінансових показників (майнового стану, доходів і фінансових результатів, фінансової ефективності тощо) та покращенні якісних характеристик (ліквідність, фінансова незалежність, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість тощо). Тут можуть застосовуватись відомі методи та аналітичні інструменти аналізу фінансового стану та фінансової ефективності діяльності підприємства, інформаційним забезпеченням яких виступають, як найменш, дані його фінансової звітності.

У методології фінансового аналізу розповсюджений підхід, що передбачає його умовний поділ на два рівні деталізації: 1) експрес-аналіз – дослідження основних індикаторів фінансового стану та ефективності підприємства за даними його фінансової звітності, що може здійснюватись як внутрішніми, так і зовнішніми аналітиками; 2) комплексний (деталізований) аналіз – здійснюваний за даними не тільки фінансової, але й іншої, зокрема внутрішньої управлінської звітності підприємства [7 – 11].

Проте, не завжди зміни стану підприємства, навіть позитивні, обумовлені його інноваційною діяльністю. Водночас, на початкових етапах інноваційних процесів активізація інноваційної діяльності на підприємстві може негативно відобразитись на загальних фінансових показниках діяльності та розвитку.

Тому на наступних етапах визначається ступінь інноваційності розвитку – зв'язок розвитку підприємства з його інноваційною діяльністю та інноваційним

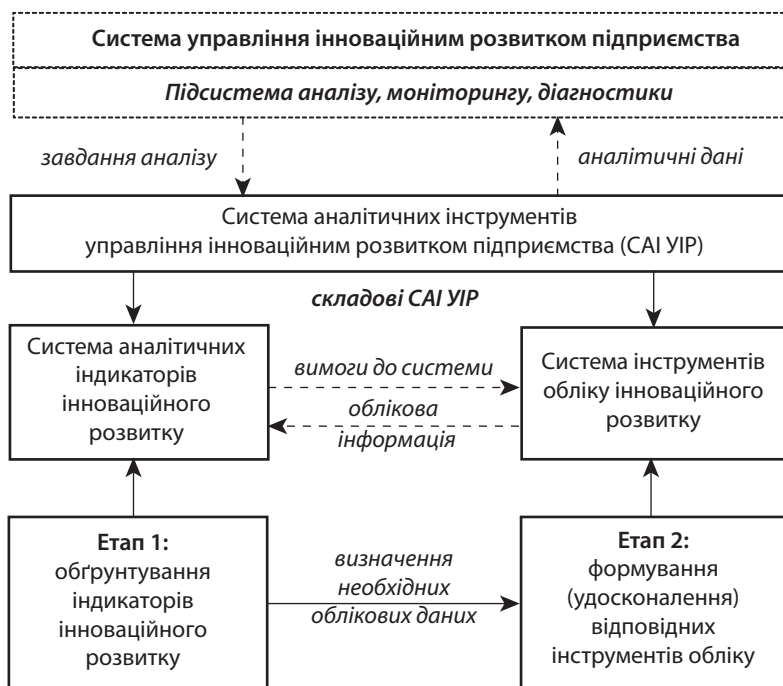

Рис. 1. Принципова схема побудови системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком підприємства

потенціалом. Він має проявлятися в зростанні інноваційної активності підприємства та рівня його інноваційного потенціалу.

Дослідження існуючого методичного інструментарію оцінки інноваційної діяльності [1] дозволило виявити декілька рівнів деталізації аналізу: 1) аналіз інноваційної діяльності в цілому по підприємству (інноваційної активності); 2) аналіз структури інноваційної діяльності підприємства; 3) аналіз окремих видів інновацій (продукції, проектів, процесів).

Дослідження методичних рекомендацій фахівців щодо оцінювання інноваційного потенціалу показало, що: 1) воно має здійснюватись у розрізі його складових, погляди на визначення яких досі різняться; 2) глибина аналізу також визначається наявністю та доступністю облікових даних, де загальнодоступна фінансова звітність використовується на першому рівні, а управлінська – на подальших рівнях деталізації.

Отже, за кожним напрямом аналізу інноваційного розвитку підприємства доцільно передбачити декілька рівнів деталізації з розробкою систем показників для кожного рівня. Принципову модель ієрархії системи показників – індикаторів інноваційного розвитку наведено на рис. 2.

До показників першого рівня доцільно віднести загальні індикатори розвитку підприємства, його інноваційної активності та інноваційного потенціалу – ті, що є максимально обліковозабезпеченими існуючими інструментами фінансового та статистичного обліку, відображені у фінансовій та статистичній звітності підприємства. Таким чином, результати аналізу показників першого рівня можуть бути доступні не лише внутрішнім, а й зовнішнім користувачам і застосовуватися для зовнішнього аналізу інноваційного розвитку підприємств.

До показників другого рівня доцільно віднести показники факторів розвитку, структури інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу як ті, що доступні у фінансовому та статистичному обліку, так і ті, що вимагають формування додаткової управлінської звітності та відповідного розвитку системи управлінського обліку на підприємстві.

Такий підхід дозволить здійснювати поетапне впровадження системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком в обліково-аналітичній діяльності підприємств, водночас з процесами вдосконалення системи управлінського обліку.

Кожен з означених напрямів потребує розробки окремої системи індикаторів і показників інноваційного розвитку, а саме: 1) системи індикаторів і показників розвитку (змін стану) підприємства; 2) системи індикаторів і показників інноваційної діяльності; 3) системи індикаторів і показників рівня інноваційного потенціалу, а також розробки рекомендацій із застосування існуючих або формування необхідних облікових інструментів.

Принципово, система індикаторів має містити такі структурні елементи: 1) базові показники – зміна яких віддзеркалює тенденції розвитку підприємства, інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу; 2) індикатори розвитку – визначення вектора змін базових показників, що характеризує розвиток; 3) показники розвитку – розрахункові відносні величини (індивідуальні динамічні індекси), що кількісно характеризують зміну базових показників.

До базових показників можуть бути віднесені: 1) абсолютні кількісні – показники, отримані з даних звітності (фінансової, статистичної, управлінської) підприємства; 2) розрахункові коефіцієнтні або абсолютні показники, визначені на базі показників звітності; 3) якісні показники, що описово характеризують рівень розвитку

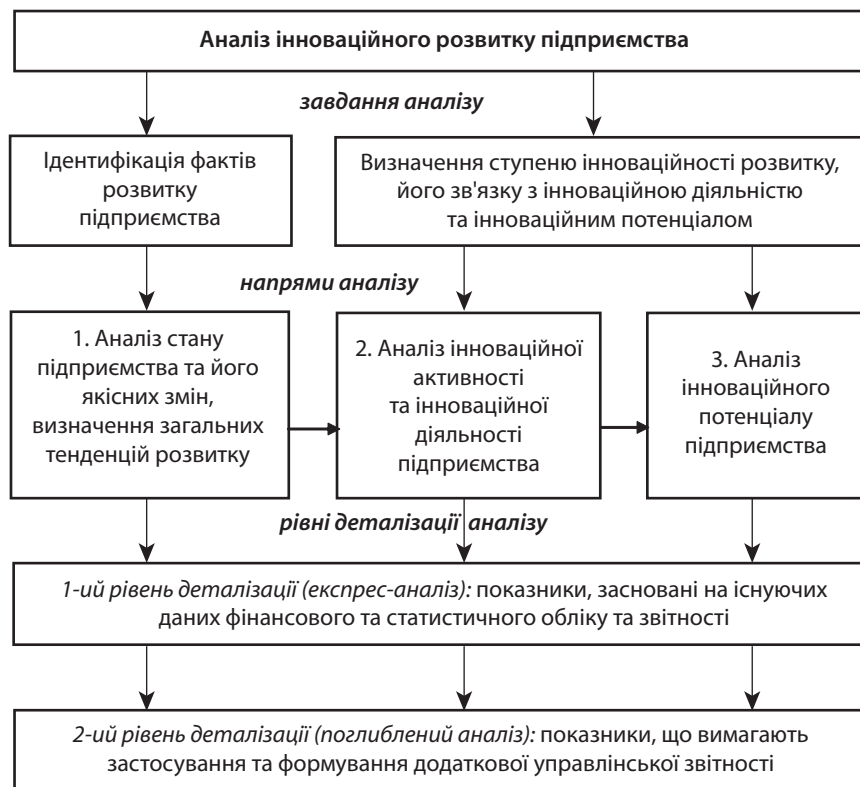

Рис. 2. Модель ієрархії системи показників аналізу інноваційного розвитку підприємства за напрямками та рівнями деталізації

певного явища на підприємстві (наприклад, стійкість фінансового стану, рівень фінансової безпеки, сприйнятливність персоналу до інноваційних змін, тощо). Фрагмент системи показників аналізу розвитку підприємства наведено в *табл. 1*.

Отже, індикаторами розвитку є зміна базових показників, що має позитивний характер, а показниками розвитку – темпи зростання базових показників, які у випадку якісних базових показників можуть бути визначені за певною шкалою (наприклад: «+1» – покращення, «0» – без суттєвих змін, «-1» – погіршення).

При відборі показників до систем індикаторів розвитку доцільно дотримуватись таких принципових рекомендацій: 1) уникати надмірної деталізації та дублювання показників, ідентичних за змістом; 2) обирати ті базові показники, для яких позитивні зміни мають однаковий вектор (наприклад, збільшення – тоді нормативним значенням показників розвитку буде індекс зростання > 1,0); 3) обирати базові показники, що віддзеркалюють чинники або результати процесів розвитку (або стагнації) підприємства. Отже, основними принципами відбору показників є: 1) облікова забезпеченість; 2) одновекторність позитивних змін; 3) необхідність та достатність.

Додатково до системи показників можна визначати інтегральний показник розвитку: 1) як підсумковий індекс – перемноженням усіх показників розвитку; 2) як середній показник розвитку – за моделлю середньої геометричної. Значення інтегрального показника розвитку може бути об'єктом динамічного аналізу, оперативного контролю та моніторингу, порівняння з аналогічними показниками підприємств-контрагентів.

Ті ж принципові рекомендації застосовані для формування систем індикаторів розвитку інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу підприємства.

Інноваційний розвиток підприємства проявляється в активізації його інноваційної діяльності (зростанні інноваційної активності) та навпаки, активізація інноваційних процесів є передумовою інноваційного розвитку.

Отже, на першому рівні деталізації аналізу інноваційної діяльності підприємства доцільно здійснення оцінки загальних показників його інноваційної активності. Основним джерелом облікової інформації системи індикаторів 1-го рівня мають стати існуючі дані фінансового та статистичного обліку, зокрема, наведені у формах фінансової звітності «Баланс», «Звіт про фінансові результати» та формі статистичної звітності № 1 «Інновація» [12].

На подальших рівнях деталізації аналізу має здійснюватися: 1) аналіз структури інноваційної діяльності (за видами інновацій, інноваційної продукції, інноваційних процесів, видом джерел фінансування інновацій, спрямуванням інноваційних витрат, тощо), який частково може бути заснований на даних фінансового та статистичного обліку, але у повному обсязі потребує даних управлінського обліку; 2) аналіз окремих інноваційних проектів та їх ефективності, що потребує даних управлінського обліку, систем бізнес-планування та бюджетування.

Інноваційний потенціал є третім ключовим складовим елементом інноваційного розвитку як об'єкта аналізу та управління. Як і у випадку з інноваційною активністю, зростання інноваційного потенціалу та інноваційний розвиток є взаємообумовлюючими явищами.

Система індикаторів та показників аналізу розвитку підприємства за даними фінансової звітності (фрагмент)

Базові показники	Джерело даних, модель визначення	Індикатор розвитку	Показник розвитку ір
<i>1. Показники, засновані на даних статей фінансової звітності (тис. грн)</i>			
Вартість майна	Ф. 1 ряд. 1300	Збільшення	Темп зростання
Власний капітал	Ф. 1 ряд. 1495	Збільшення	Темп зростання
Вартість основних засобів	Ф. 1 ряд. 1010	Збільшення	Темп зростання
Чиста виручка від реалізації продукції	Ф. 2. ряд. 2000	Збільшення	Темп зростання
Чистий прибуток (збиток)	Ф. 2 ряд. 2350 (2355)	Збільшення	Темп зростання
Чистий грошовий потік	Ф. 3 ряд. 3400	Збільшення	Темп зростання
<i>2. Кількісні показники, засновані на даних аналізу фінансової звітності</i>			
Рівень придатності основних засобів, %	Ф. 1. ряд. 1010 / ряд. 1011	Збільшення	Темп зростання
Власний оборотний капітал	Ф. 1 ряд. 1495 – ряд. 1095	Збільшення	Темп зростання
Коефіцієнт загальної ліквідності	Ф. 1 (ряд. 1195 + 1200) / / Ф. 1 (ряд. 1695 + 1700)	Збільшення	Темп зростання
Коефіцієнт фінансової незалежності	Ф. 1 ряд. 1495 / ряд. 1900	Збільшення	Темп зростання
Коефіцієнт оборотності сукупних активів	Ф. 2 ряд. 2000 / Ф. 1 ряд. 1300	Збільшення	Темп зростання
Рентабельність сукупних активів	Ф. 2. ряд. 2350 / Ф. 1 ряд. 1300	Збільшення	Темп зростання
Рентабельність власного капіталу	Ф. 2 ряд. 2350 / Ф. 1 ряд. 1495	Збільшення	Темп зростання
Загальна рентабельність діяльності підприємства	Ф. 2 ряд. 2350 / ряд. 2000	Збільшення	Темп зростання
<i>3. Якісні показники, засновані на даних аналізу фінансової звітності</i>			
Рівень фінансової безпеки (стійкості фінансового стану)	Визначається на основі моделей прогнозування банкрутства	Покращення	+1; 0; -1

Отже, об'єктом аналізу, має стати зміна інноваційного потенціалу підприємства, проте, з точки зору облікової забезпеченості саме інноваційний потенціал є найбільш складним.

Узагальнення існуючих підходів до структуризації інноваційного потенціалу дозволило зробити висновок, що він уособлює в собі дві ключові складові: 1) інноваційні ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності (фінансові та матеріальні) та 2) здатність системи управління підприємства формувати та використовувати ці інноваційні ресурси в інноваційній діяльності. При цьому ця здатність проявляється двічі – у так званому інтелектуальному потенціалі, який є частиною інноваційних ресурсів і, водночас, чинником, що забезпечує використання інноваційного потенціалу. Отже, інноваційний потенціал доцільно розглядати в розрізі трьох складових: фінансової, матеріальної та інтелектуальної. Відповідно, інтегральний показник розвитку інноваційного потенціалу підприємства визначається як добуток або середнє індексів розвитку його складових.

Запропонований підхід і методичні рекомендації до формування системи аналітичних інструментів управління інноваційним розвитком підприємства є основою подальшого розвитку інструментарію індикативного управління інноваційним розвитком підприємств на засадах більш детальної декомпозиції його складових і відповідних удосконалень системи управлінського обліку. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Волощук Л. О.** Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства : монографія / Л. О. Волощук, В. В. Кірсанова, С. В. Філіппова. – Одеса : ОНПУ, Центр аналітичних досліджень та експертиз, 2014. – 180 с.
- 2. Пилипенко А. А.** Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства : монографія / А. А. Пилипенко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 276 с.
- 3. Безродна Т. М.** Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття / Т. М. Безродна // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Ч. 2. – 2008. – № 10 (128).
- 4. Довбенко В. І.** Обліково-аналітичне забезпечення розвитку підприємства / В. І. Довбенко // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2009. – № 647. – С. 50 – 56.
- 5. Пилипенко А. А.** Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань : монографія / А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 344 с.
- 6. Волощук Л. О.** Інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та проблеми аналітичного забезпечення в умовах індикативного управління / «Бізнес Інформ». – 2014. – № 11. – С. 75 – 79.
- 7. Ковалев В. В.** Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 560 с.
- 8. Білик М. Д.** Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
- 9. Деева Н. М.** Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Н. М. Деева, О. І. Дедіков. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 328 с.

10. Волощук Л. О. Финансовый анализ : учебное пособие / Л. А. Волощук, М. А. Юдин ; под ред. С. В. Филипповой. – К. : КАФЕДРА, 2012. – 320 с.

11. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

12. Наказ Держстата України «Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики науки та інновацій» від 20.11.2012 р. – № 471 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1157.2000.0>

REFERENCES

Bezrodna, T. M. "Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom: vyznachennia sutnosti poniattia" [Accounting and analytical software enterprise management: defining the essence of the concept]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, vol. 2, no. 10 (128) (2008).

Bilyk, M. D. et al. *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kyiv: KNEU, 2005.

Dovbenko, V. I. "Oblikovo-analitychne zabezpechennia rozvytku pidpriemstva" [Accounting and analytical software development company]. *Visnyk NU «Lvivska politekhnika»*, no. 647 (2009): 50-56.

Deieva, N. M., and Dedikov, O. I. *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2007.

Kovalev, V. V. *Finansovyy analiz: metody i protsedury* [Financial analysis: techniques and procedures]. Moscow: Finansy i statistika, 2005.

[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1157.2000.0>

Mnykh, Ye. V., and Barabash, N. S. *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kyiv: KNTEU, 2014.

Pylypenko, A. A. *Orhanizatsiia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia stratehichnoho rozvytku pidpriemstva* [Organization of accounting and analytical support the strategic development of the company]. Kharkiv: KhNEU, 2007.

Pylypenko, A. A., Dzyobko, I. P., and Pysarchuk, O. V. *Formuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia vytratamy pidpriemstv ta ikh ob'ednan* [Formation of accounting and analytical software cost management of enterprises and their associations]. Kharkiv: KhNEU, 2011.

Voloshchuk, L. A., and Yudin, M. A. *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kyiv: KAFEDRA, 2012.

Voloshchuk, L. O., Kirsanova, V. V., and Filyppova, S. V. *Analitychni instrumenty upravlinnia innovatsiynym rozvytkom promyslovoho pidpriemstva* [Analytical tools of innovative development of industrial enterprises]. Odesa: ONPU; Tsentri analitychnykh doslidzhen ta ekspertyz, 2014.

Voloshchuk, L. O. "Innovatsiynyi rozvytok promyslovoho pidpriemstva: sutnist ta problemy analitychnoho zabezpechennia v umovakh indykatyvnoho upravlinnia" [Innovative development of industrial enterprise: the nature and problems of analytical support in terms of indicative management]. *Biznes Inform*, no. 11 (2014): 75-79.